

Foto: Thibaud Caulier in Frasnes-Lez-Anvaing op 6 maart 2021 (waarnemingen.be)

DE MUSKUSRAT: WIJKER OF BLIJVER IN HET WAASLAND?

Geschiedenis en toekomst

De muskusrat heeft in het Waasland een naam als een klok. Geen mens die nog nooit van dit dier gehoord heeft. Dankzij Tom Waes weet iedereen nu dat het dier vroeger als 'waterkonijn' een gastronomische delicatessie werd.

Maar vergis je niet: de muskusrat hoort hier niet thuis. **De muskusrat is afkomstig uit de Verenigde Staten, Canada en delen van Mexico.** De soort werd in Europa, Azië en Zuid-Amerika ingevoerd voor de jacht en voor hun pels. In Europa gebeurde dit voor het eerst in **1905** nabij Praag. Enkele exemplaren zagen het niet zitten om te eindigen in een bontjas, ontsnapten en kweekten als... 'waterkonijnen'. **De voortplantingsdrift van deze dieren is enorm.** Ze planten zich voort van maart tot september. De vrouwtjes produceren in die periode 2-3 worpen. De draagtijd bedraagt amper 28-30 dagen en er worden gemiddeld een zestal jongen geboren. Rond de vijfde maand zijn de jongen geslachtsrijp. Op vijf jaar tijd kan één koppeltje muskusratten voor **meer dan tweehonderd duizend (200.000!) nakomelingen** zorgen.

In geen tijd overspoelden de muskusratten Europa. Het waterrijke Waasland ontsnapte er niet aan. In alle Wase gemeenten gingen de alarmbellen af. Muskusratten leiden tot veel vraatschade aan land-

bouwgewassen. Bovendien graven ze in de oeverzone en dijken een uitgebreid gangstelsel dat tot 10 meter landinwaarts gaat. Oevers en dijken worden door deze graafwerken ondermijnd. De waterrat profiteerde van de **onsamenhangende aanpak**. Elk dorp en stad in het Waasland kende een eigen premiestelsel voor rattenvangers. Per gedood dier kregen de rattenvangers hun premie. Hoe meer dieren ze vingen, hoe meer geld ze incasseerden. De rekening was snel gemaakt. Het loonde meer en vergde minder inspanningen om de muskusrat te laten kweken in plaats van ze uit te roeien.

Vanaf **2000** kwam daar verandering in.

Vlaanderen gaf aan de Vlaamse Milieu-maatschappij (VMM) de opdracht om de muskusrat over het ganse grondgebied effectief te bestrijden. Dankzij een uitgekiend vangprogramma van de VMM daalde het aantal gevangen muskusratten spectaculair van veertigduizend in 2000, naar zeventhonderddertig in 2013. Men had goede hoop dat deze exoot definitief uit onze streek verdreven was. Het enthousiasme was voorbarig. Er ontstond een instroom van diertjes uit Wallonië, Frankrijk en Nederland. Daar is ook een bestrijding van de muskusratten, maar die is blijkbaar minder doeltreffend dan bij ons.

Het wettelijk statuut van de muskusrat wordt geregeld door de Europese verordening n° 1143/2014, het Koninklijk besluit van 19 november 1987, en het Vlaamse Soortenbesluit van 15 mei 2009. (Officieel: Besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer)

Op 9 november 2020 verscheen een Vlaams ministerieel besluit tot de vaststelling van een beheerregeling voor de muskusrat. Het is en blijft de bedoeling om Vlaanderen muskusrattenvrij te maken. In het Waasland werken de gemeenten samen met **Rato vzw** om de overlast door bruine rat, zwarte rat, muskusrat en beverrat (en plant-aardige en dierlijke exoten) tegen te gaan. De medewerkers van Rato vzw speuren naar vraatsporen, uitwerpselen en glijbaantjes die de muskusratten maken om in het water te komen. In Nederland experimenteert men met speurhonden, drones en DNA-controle van het water om de muskusrat effectief op te sporen.

Foto Jeff Peetermans in Pairi Daiza
op 25 februari 2021. [waarnemingen.be]

Beschrijving van de muskusrat.

De muskusrat is volledig aangepast voor een leven in de buurt van water. Ze heeft een brede kop en korte oren. De muskusrat kan zijn neus, oren en mond dichtdoen, zodat zij onderwater kan zwemmen. De lichaamslengte bedraagt 45 à 65 centimeter, waarvan de staart ongeveer 20 à 25 cm in beslag neemt. De staart is naakt en zijdelings afgeplat. Bij het zwemmen, dient de staart als een roer. Het lichaamsgewicht gaat van een halve tot twee kilogram. De vacht op de rug en flanken varieert van geelbruin tot donkerbruin, terwijl de onderzijde lichter is van kleur. De pels is dens en waterdicht, waardoor het dier goed kan drijven. Het dier ligt daarbij half zichtbaar aan het wateroppervlak. De muskusrat is een uitgesproken planteneeter, die soms zeer selectief haar keuze maakt uit het aanbod aan planten in de omgeving.

Op haar dieet staan meer dan twintig plantensoorten. Het voedsel wordt naar het water gesleept, waar het op vaste eetplaatsen langs de oever wordt verorberd. Ze is erg kieskeurig en soms worden slechts bepaalde delen van de planten opgegeten, en laat ze de rest in of aan de rand van het water achter. Vooral in geval van voedselgebrek vult ze haar menu wel eens aan met dierlijk materiaal, waaronder vis, zoetwatermosselen en zoetwaterkreeften.

In februari – maart gaan de jonge mannetjes op trektocht op zoek naar een vrouwtje. De diertjes leven in paartjes en verdedigen hun territorium tijdens de voortplantingsperiode fel tegen indringers. Afhankelijk van de dichtheid en de omstandigheden wordt hierbij een of beide oevers van de waterloop over een afstand van 10 tot meer dan 50 m van

het nest verdedigd. Buiten deze voortplantingsperiode zijn de dieren veel toleranter voor soortgenoten. In september en oktober moeten de jonge dieren hun ouderlijk leefgebied verlaten. De aantallen muskusratten kunnen oplopen tot enkele tientallen per hectare. Ze verraden hun aanwezigheid door verzakkingen en afkalvende oevers, voedselresten nabij het water, vraatsporen met schuin afgebeten stengels, typische looppaden en zwemgangen met een breedte van ongeveer 12 cm, glijbanen aan steile oevers en uitwerpselen op opvallende plaatsen waarmee ze hun territorium afbakenen. Ze zijn voornamelijk actief in de namiddag en de vroege avond en 's nachts.

Waarnemingen in het Waasland

Het is opvallend hoe weinig meldingen van de muskusrat in het Waasland op de site waarnemingen.be te vinden zijn. Blijkbaar zijn weinig waarnemers geneigd om dit dier te melden. Toch kwam dit dier tot het jaar 2000 algemeen voor in alle Wase gemeenten. Dit wordt echter weinig gedocumenteerd op waarnemingen.be. In de periode van 1982 tot nu werd de muskusrat maar in vijftien km²-vakken gemeld. Men trof deze soort aan in de Sint-Magrietstraat in Elversele, de Bazelse polder, de Heinstraat in Bazil, Het Rot en de Middenvijver op Linkeroever, Blokkersdijk, de Scheldebijk en de Keetberglaan in Zwijndrecht, het Groot Rietveld en de Rietmoerassen in Kallo, de Weimanstraat in Sinaai en in de buurt van het Molsbroek in Lokeren.

De meest opvallende en tevens meest recente waarneming gebeurde op 15 december 2018 in het Groot Rietveld in Kallo waar Wim Van den Bosche zag hoe een blauwe reiger een levende muskusrat in de bek had.

De vangsten van muskusratten in het Molsbroek

tekst

Het Groene Waasland mei 2021 nr 222

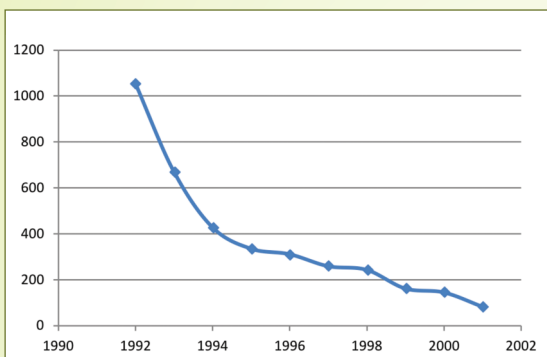
tussen 1992 en 2001 zijn wel goed gedocumenteerd door Natuurpunt Zoogdierenwerkgroep Vlaanderen.

Terwijl de muskusrat sinds 2013 aan een comeback begonnen is, in andere Oost-Vlaamse regio's, lijkt het Waasland volgens de jaarrapporten van Rato vzw enigszins gevrijwaard te zijn door het grondige werk van de eigen rattenvangers en door een zeer goede bestrijder in het Nederlandse gebied grenzend aan het Waasland. In de periode tussen 2012 en 2019 werden nog enkele muskusratten gevangen in Hamme, Lokeren en Wachtebeke. De vrees bestaat dat er uit andere

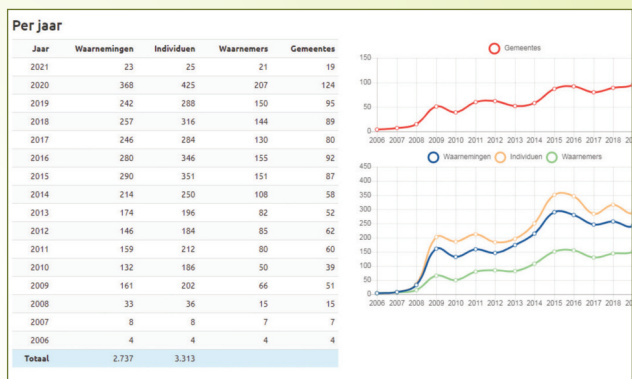
<https://waarnemingen.be/species/1390/>

Muskusrat - *Ondatra zibethicus* Ploegsteert (HA)
 Waarnemingen.be
 statistieken bij de muskusrat *Ondatra zibethicus*

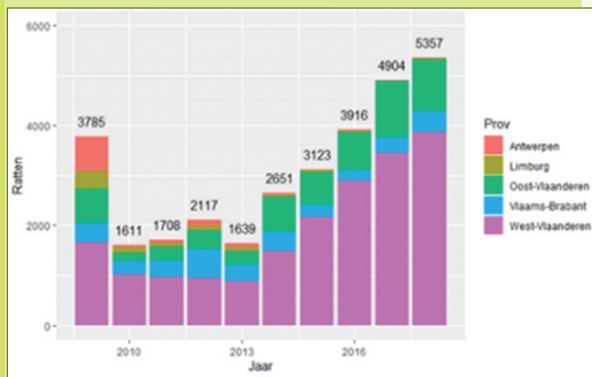
muskusrattenvangsten in het Malsbroek Lokeren

regio's toch nog muskusratten binnendringen. Zoals je eerder kon lezen, is één paartje voldoende om over vijf jaar voor ruim tweehonderdduizend nakomelingen te zorgen.

Statistieken: Adriaens_etal_2020, Invasieve Exoten in Vlaanderen: toestand en beleidsaanbevelingen; Achtergrondrapport bij het Natuurrapport 2020

Aantal gevangen muskusratten in Vlaanderen sinds 2009 en het aandeel gevangen muskusratten per provincie. In de twee meest westelijke provincies (Oost- en West-Vlaanderen) is er de laatste tijd een duidelijke toename van het aantal gevangen dieren

NATUURHUIS IN STEENDORP

Het Natuurhuis is op zondag open van 14 tot 18 u
 Je kan er terecht voor een sanitaire stop, een drankje, een gezellige babbel en info over de streek en je hebt een prachtig uitzicht van op het dakterras.
 Kom wandelen in onze mooie streek en spring eens binnen! De vrijwilligers van Natuurpunt Scousele verwachten je.
 Kapelstraat 170a 9140 Steendorp
 Fietsenparking met oplaadpunt voor elektrische fietsen.
 Met de bus? Bushalte 'Blauwhof Steendorp' op 30 m.
 Ben je met de auto? Parkeren langs de Kapelstraat.